

دعای پیغمبر اکرم برای علی (ع)

افضل اعمال در ماه مبارک رمضان دو چیز است؛ یکی تلاوت آیات و کلام الهی که از مصدر وحی نازل شده است، یعنی قرآن؛ و دیگری دعا و راز و نیاز و اظهار حاجت عبد به ربّ و معبودش چه در قالب دعا‌های مأثوره و چه این‌که عبد خودش قالب‌ریزی کند که به آن دعای غیرمأثوره می‌گوییم.

متن جلسه سیزدهم سخنرانی آیت الله العظمی حاج آقا مجتبی تهرانی در شب های ماه مبارک رمضان
أَعُوذُ بِاللّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ؛ بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَ الْحَمْدُ لِلّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَ صَلَّى اللّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ وَ لَعْنَةُ اللّهِ عَلَى أَعْدَائِهِمْ أَجْمَعِينَ.

بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ؛ اللّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ اسْمَعْ نِدَائِي إِذَا نَادَيْتُكَ وَ اسْمَعْ دُعَائِي إِذَا دَعَوْتُكَ وَ أَقْبِلْ عَلَيَّ إِذَا نَجَيْتُكَ فَقَدْ هَرَبْتُ إِلَيْكَ وَ وَقَفْتُ بَيْنَ يَدَيْكَ.

افضل اعمال در ماه مبارک رمضان دو چیز است؛ یکی تلاوت آیات و کلام الهی که از مصدر وحی نازل شده است، یعنی قرآن؛ و دیگری دعا و راز و نیاز و اظهار حاجت عبد به ربّ و معبودش چه در قالب دعا‌های مأثوره و چه این‌که عبد خودش قالب‌ریزی کند که به آن دعای غیرمأثوره می‌گوییم. بحث ما در باب دعا به مضمون ادعیه رسید، یعنی حاجاتی که انسان از خداوند، چه در ارتباط با شخص خودش و چه نسبت به دیگران تقاضا می‌کند. مسأله تقدّم و تأخر در دعا را هم عرض کردم گفتم که اولین دعا باید غفران برای خود و دیگران باشد. حالا بحث ما نسبت به بقیه حاجات است.

حاجات روحانی و جسمانی

در باب سایر حاجات، انسان باید از نظر ارزشی آن‌ها را بررسی کند. انسان مرکب از روح و جسم است. در این شکی نیست که روح پایدار است، ولی جسم به حسب ظاهر پایدار نیست. روح اصیل و اصل است، اما جسم فرع است، یعنی ابزار است. ارزش روح انسان نسبت به جسم، اصلاً قابل قیاس نیست و این مسأله به قدری واضح است که اصلاً نیازی نیست که آن را بررسی کنیم. حوائجی که ما داریم، چه نسبت به خودمان باشد و چه نسبت به دیگران، یا در ارتباط با روح است یا در ارتباط با جسم است. از این دو حالت خارج نیست. حالا سراغ روح و جسم و حاجت‌ها و احتیاجاتمان می‌رویم. روح ما ابعاد گوناگونی دارد. چون به قول اهلش: «التفس فی وحدتها کلّ القوا«؛ یعنی با این که روح یکی است، اما قوای متعدده است. یکی «عقل« است. دوم، «قلب« است. سوم، عبارت از «نفس« است. ما باید این‌ها را از نظر ارزشی ارزیابی کنیم.

ابعاد روح

اول، عقل است. اعتقادات ما که از آن به دین تعبیر می‌کنیم، در بُعد عقلانی ما است. دوم، قلب است. کار قلب چیست؟ تعلقاتی که انسان پیدا می‌کند، به وسیله قلب او است. تعلقات، از امور قلبیه است. سوم، نفس است. ملکات، چه حسنه که ما به آن‌ها فضایل نفسانی می‌گوییم و چه رذائل، مربوط به نفس هستند. کبر، حسد و امثال این‌ها رذیله هستند و صبر و تواضع و امثال این‌ها از فضائلند؛ و هر دو مربوط به نفس هستند.

در دعا حاجات روح را بر جسم مقدّم کن

من این مطلب را گام به گام عرض کردم. از نظر ارزشی، انسان اولاً باید در مورد احتیاجات روحی‌اش از خدا تقاضا کند. چرا؟ چون روح پایدار است و جسم ابزار است. اولین چیزی که انسان باید در دعا‌هایش از خدا بخواهد، مسأله دین، هدایت‌های دینی و اعتقادات است. در دعا می‌گوییم: «ثَبِّتْنِي عَلَى دِينِكَ«. از خدا بخواه که در اعتقادات ثبوت داشته باشی. «اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ«. از او بخواه که هدایت کند. ثبوت در اعتقادات را بخواه که - نعوذ بالله - دست‌خوش انحراف اعتقادی نشوی.

در مرحله بعد به سراغ قلب و تعلقات قلبی می‌رویم؛ قلب، دل است؛ و تعلقات، همان دل‌بستن است. انسان نسبت به دل، از خدا چه بخواهد؟ باید از خدا بخواهد که واردات قلبیه‌اش خداپسندانه باشد. باید از خدا بخواهد که به کسی دل ببندد که مورد رضای الهی باشد.

من این‌ها را فهرست‌وار می‌گویم؛ دعا‌هایی که می‌کنیم، اولاً باید سراغ روحمان برویم و بعد جسم؛ ثانیاً در روح هم اول درباره اعتقادات، دین، هدایت و صراط مستقیم دعا کنیم و ثبوت در راه را از خدا بخواهیم. بعد از خدا بخواهیم که واردات قلبیه و تعلقات درونی‌مان تعلقات الهی باشد، نه مادی و حیوانی. بعد هم نوبت به فضائل و رذایل نفسانیه می‌رسد. ملکات حسنه را از خدا بخواهیم و اگر - نعوذ بالله - مبتلا به سیئه، یعنی ملکات رذیله هستیم، از او بخواهیم که توفیق دهد آن‌ها را از صفحه نفس تطهیر کنیم.

بحث ما روش گرفتن از دعا‌های معصومین (صلوات الله علیهم اجمعین) بود. اوّل می‌روم سراغ پیغمبر و دعا‌هایی که پیغمبر به خصوص نسبت به دیگران دارد. روایتی است از پیغمبر اکرم که حضرت برای علی (علیه السلام) دعا کرد: «اللّٰهُمَّ وَفَّقْهُ وَ سَدِّدْهُ». خدا یا او را موفق و استوار بدار! در روایت دیگری دارد: «اللّٰهُمَّ اجْلُ قَلْبَهُ وَ اجْعَلْ رِيعَهُ الْإِيْمَانَ بِكَ». خدا یا! دل علی (علیه السلام) را جلا بده و بهار دلش را ایمان به خودت قرار بده!

من در بحث‌های سابقم گفتم که ایمان، دلبستگی به خدا است. ایمان به خدا یعنی دلبستگی به خدا. ایمان غیر از اعتقاد است و آنچه که روی انسان اثر می‌گذارد و کاربرد دارد، دلبستگی به خدا است که با اعمال ما ظاهر می‌شود. حتی اعتقاداتی هم که روی دل اثر نگذارد و جزء واردات قلبیه نشود، فایده‌ای ندارد.

در روایتی دارد که علی (علیه السلام) فرمود: «دَعَا لِي النَّبِيُّ فَقَالَ اللَّهُمَّ اهْدِ قَلْبَهُ وَ اشْرَحْ صَدْرَهُ وَ ثَبِّتْ لِسَانَهُ». پیغمبر برای من دعا کرد که بار خدا یا، دلش را هدایت کن! سینه‌اش را گشایش بخش! (که چه بسا اشاره به نفس و روح باشد که ما در اصطلاحاتمان از آن به سعه صدر تعبیر می‌کنیم) و زبانش را استوار بدار که -نعوذ بالله- خلاف واقع از آن صادر نشود.

در روایت دیگری علی (علیه السلام) فرمود: «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ يَضَعُ يَدَهُ عَلَى صَدْرِي»; پیغمبر اکرم دستش را روی سینه‌ام می‌گذاشت. «وَ دَعَا اللَّهُ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى بِأَنْ يَمْلَأَ قَلْبِي عِلْمًا وَ فَهْمًا وَ حِكْمَةً وَ ثَوْرًا». یعنی برای من چنین دعا می‌کرد و از خدا می‌خواست که قلب مرا سرشار از علم و فهم و حکمت و نور گرداند. همه این دعاها در ابعاد روحی است.

دعای پیغمبر اکرم برای اهل بیت (علیهم السلام)

این‌ها راجع به علی (علیه السلام) بود، حالا می‌آییم دایره‌اش را کمی بیشتر می‌کنیم. می‌رویم سراغ دعای پیغمبر برای اهل بیتشان؛ یعنی فرزندان، نوه‌هایشان، یعنی امام حسن و امام حسین (علیهم السلام) و دامادشان. شما در حدیث کساء بسیار این دعا را خوانده اید: «اللّٰهُمَّ هَؤُلَاءِ أَهْلُ بَيْتِي اللَّهُمَّ أَذْهِبْ عَنْهُمْ الرِّجْسَ وَ طَهِّرْهُمْ تَطْهِيرًا». خدا یا، پلیدی را از این‌ها ببر و پاک پاک‌شان کن! در روایتی دارد که: «قَالَ هَذَا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ» حضرت سه بار این دعا را مطرح کردند.

در همین رابطه در یکی از نقل‌ها دیدم که روزی پیغمبر اکرم نشسته بود و امیرالمؤمنین (علیه السلام) و زهرا (سلام الله علیها) و حسنین (سلام الله علیهما) هم جمع بودند؛ و پیغمبر گفت: «اللّٰهُمَّ إِنَّكَ تَعْلَمُ أَنَّ هَؤُلَاءِ أَهْلُ بَيْتِي وَ أَكْرَمُ النَّاسِ عَلَيَّ». خدا یا! می‌دانی که این‌ها اهل بیت من و گرامی‌ترین مردم نزد من هستند. «فَأَحِبَّ مَنْ يُحِبُّهُمْ وَ أَبْغِضْ مَنْ يُبْغِضُهُمْ وَ وَالِ مَنْ وَالَاهُمْ وَ عَادِ مَنْ عَادَاهُمْ وَ أَعِنِّ مَنْ أَعَانَهُمْ وَ اجْعَلْهُمْ مُطَهَّرِينَ مِنْ كُلِّ رَجْسٍ مَعْصُومِينَ مِنْ كُلِّ ذَنْبٍ وَ أَيْدُهُمْ بِرُوحِ الْقُدُسِ مِنْكَ». روش دعا را از پیغمبر یاد بگیرید!

دعای پیامبر برای اعقاب اهل بیت

حتی پیغمبر اکرم پا را از این هم فراتر هم می‌گذارد؛ نه تنها دختر و داماد و دو تا نوه‌هایش را دعا می‌کند، بلکه کسانی که از اعقاب این‌ها است را هم دعا می‌کند. در روایتی دیدم که پیغمبر اکرم فرمود: «لَقَدْ دَعَوْتُ اللَّهَ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى أَنْ يَجْعَلَ الْعِلْمَ وَ الْفِقَةَ فِي عَقِيبي وَ عَقِبِ عَقِيبي». حضرت تصریح می‌کند که به تحقیق من از خدا خواستم، یعنی دعا کردم که علم و حکمت را در فرزندانم و در فرزندان فرزندانم قرار دهد. پیغمبر در دعا کردن، این روش را به ما آموزش دادند.

پیغمبر در دعاها سراغ چه چیزی رفته است؟ سراغ ایمان و اعتقادات و ملکات رفته است. علم جزء ملکات حسنه است. پیغمبر اکرم در دعاها به سراغ آنچه که مربوط به ابعاد روحانی انسان است، رفته‌اند؛ لذا در دعا‌های مأثور ماه مبارک رمضان، یعنی آن‌هایی که معصومین برای ما قالب‌ریزی کرده‌اند، چه دعای ابو حمزه، چه دعای افتتاح و... این مطالب در آن‌ها هست. اگر هم خودت می‌خواهی قالب‌ریزی کنی، توجه داشته باش که حق تقدّم با چیست. فقط سراغ جسم نرو! چرا که ابزار است و از بین رفتنی است. سراغ مسائل اعتقادی، تعلقات قلبی و ملکات نفسانی هم برو؛ و بلکه آن‌ها را بر احتیاجات مادی و جسمانی مقدّم بدار.

دعای پیغمبر اکرم برای محبّین اهل بیت

روایتی را می‌دیدم که پیغمبر اکرم راجع به اهل بیت این‌طور دعا می‌کند: «فَأَحِبَّ مَنْ أَحَبَّهُمْ وَ أَبْغِضْ مَنْ أَبْغَضَهُمْ». خدا یا! کسانی را که اهل بیت من را دوست می‌دارند، دوست بدار و کسانی را که آن‌ها را دشمن می‌دارند، دشمن بدار! «وَ وَالِ مَنْ وَالَاهُمْ وَ عَادِ مَنْ عَادَاهُمْ وَ أَعِنِّ مَنْ أَعَانَهُمْ وَ اجْعَلْهُمْ مُطَهَّرِينَ مِنْ كُلِّ رَجْسٍ». وقتی این فرازا را می‌بینیم، این سؤال به ذهن انسان

می‌رسد که پیغمبر این‌ها را گفته بود و با بچه هایش آن کارها را کردند؟! من نمی‌خواستم مأخذهای این روایات را بگویم. اما بدانید این دعا‌هایی که از پیغمبر نقل کردم، فقط از طریق شیعه نقل نکردم؛ این‌هایی را که خواندم، از طریق عامّه است. این‌ها را نقل می‌کنید و از آن‌ها چشم می‌بندید؟!

منبع: پایگاه اطلاع رسانی آية الله العظمی حاج آقا مجتبی تهرانی